

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

เป็นเวลานานมาแล้วที่ประเทศไทยเป็นแหล่งที่ผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านพากันอพยพหลบหนีความเดือดร้อนเข้ามาอยู่อาศัยพักพิงทั้งที่อยู่เป็นการชั่วคราวและอยู่อาศัยอย่างถาวร ผู้อพยพหลายกลุ่มไม่ว่าจะเป็นจีนฮ่อ ญวนอพยพ ผู้อพยพอินโดจีน ล้วนแล้วแต่พากันหลบหนีภัยอันตรายจากการสู้รบจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาอาศัยพักพิงในประเทศไทย แต่มาในระยะหลังนี้ความยากลำบากทางด้านเศรษฐกิจได้กลายเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านทั้งทางด้านพม่าและด้านอินโดจีนพากันหลั่งไหลหลบหนีเข้ามาหางานทำในประเทศไทย

ปัญหาแรงงานข้ามชาติที่เข้าไปทำงานในประเทศที่มีระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าประเทศต้นทางของแรงงานข้ามชาติมาก เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะในปัจจุบันปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษยชาติเป็นอย่างมาก ประเทศที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสูง ประชากรของประเทศมักจะได้รับการพัฒนาสูงตามไปด้วย การที่ประชากรของประเทศได้รับการพัฒนาโดยเฉพาะทางการศึกษาที่สูงขึ้น มีผลต่อทัศนคติในการทำงานของคนเหล่านั้น กล่าวคือคนที่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นต้องการงานที่สบายใช้สมองทำงานมากกว่าใช้แรงงาน จึงปฏิเสธการทำงานที่ยากลำบาก งานหนัก และงานที่เสี่ยงอันตราย ทำให้ประเทศที่มีประชากรที่ได้รับการพัฒนาสูงขึ้นต้องขาดแคลนกำลังแรงงานที่จะต้องไปทำงานที่ต้องใช้กำลังกาย ได้แก่ งานที่หนัก งานที่เสี่ยงภัย และงานที่สกปรก ซึ่งงานลักษณะดังกล่าวจะถูกผลักไปให้คนอื่นกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาที่ด้อยกว่าและมีความต้องการค่าจ้างที่สูงกว่าที่เคยได้รับในขณะปัจจุบัน ปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานด้อยฝีมือจากประเทศที่พัฒนาน้อยกว่าไปสู่ประเทศที่มีการพัฒนาที่สูงกว่าและให้ผลตอบแทนมากกว่าจึงเกิดขึ้นทั่วโลก เช่น แรงงานด้อยฝีมือจากประเทศบราซิลเข้ามาทำงานที่ประเทศญี่ปุ่น แรงงานด้อยฝีมือจากประเทศไทยไปทำงานยังประเทศ บรูไน เกาหลี ไต้หวัน สิงคโปร์ ตะวันออกกลาง และแรงงานด้อยฝีมือจากประเทศพม่าเข้ามาทำงานยังประเทศไทยเป็นต้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 ถึงปัจจุบันประเทศไทยมีแรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่าเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก โดยมีการกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ แต่จะกระจุกตัวหนาแน่นบริเวณจังหวัดชายแดน เขตเมืองใหญ่ และจังหวัดที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมอย่างหนาแน่น สาเหตุที่ทำให้แรงงานข้ามชาติดังกล่าวเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากในเมืองไทยก็เนื่องมาจากปัจจัยต่างๆซึ่งมีปัจจัยหลักที่สำคัญคือ การที่ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าวมีความแตกต่างทางด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาทางด้านต่างๆ (ดูตารางที่ 1.) ทำให้แรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านพยายามเข้ามาแสวงหาโอกาสและรายได้ที่ดีกว่าที่ประเทศไทย การลักลอบเข้ามาส่วนใหญ่มักจะเข้ามาตามแนวชายแดน เพราะบริเวณชายแดนมีสภาพภูมิประเทศที่เอื้อต่อการลักลอบเข้าประเทศไทยยากต่อการดำเนินการต่อต้านการลักลอบเข้าเมืองของเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะมีสภาพเป็นป่าเขาและมีความยาวของชายแดนที่ติดต่อกับประเทศพม่า มีความยาว 2,202 กิโลเมตร เป็นความยาวตามสันปันน้ำของทิวเขาแดนลาว ทิวเขาถนนธงชัย และทิวเขาตะนาวศรี รวม 1,664 กิโลเมตร และความยาวตามล่องน้ำลึกของแม่น้ำลาวก แม่น้ำสาย แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำเมย แม่น้ำกระบุรี รวม 538 กิโลเมตร อยู่ในพื้นที่ของ 10 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง¹

¹ สมมติ สมบูรณ์ และ นึกทองมีเพชร, ภูมิศาสตร์ ม.6 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2548), น. 95.

ตารางที่ 1.

ตัวชี้วัดที่แสดงระดับการพัฒนาของประเทศไทยกับประเทศพม่า

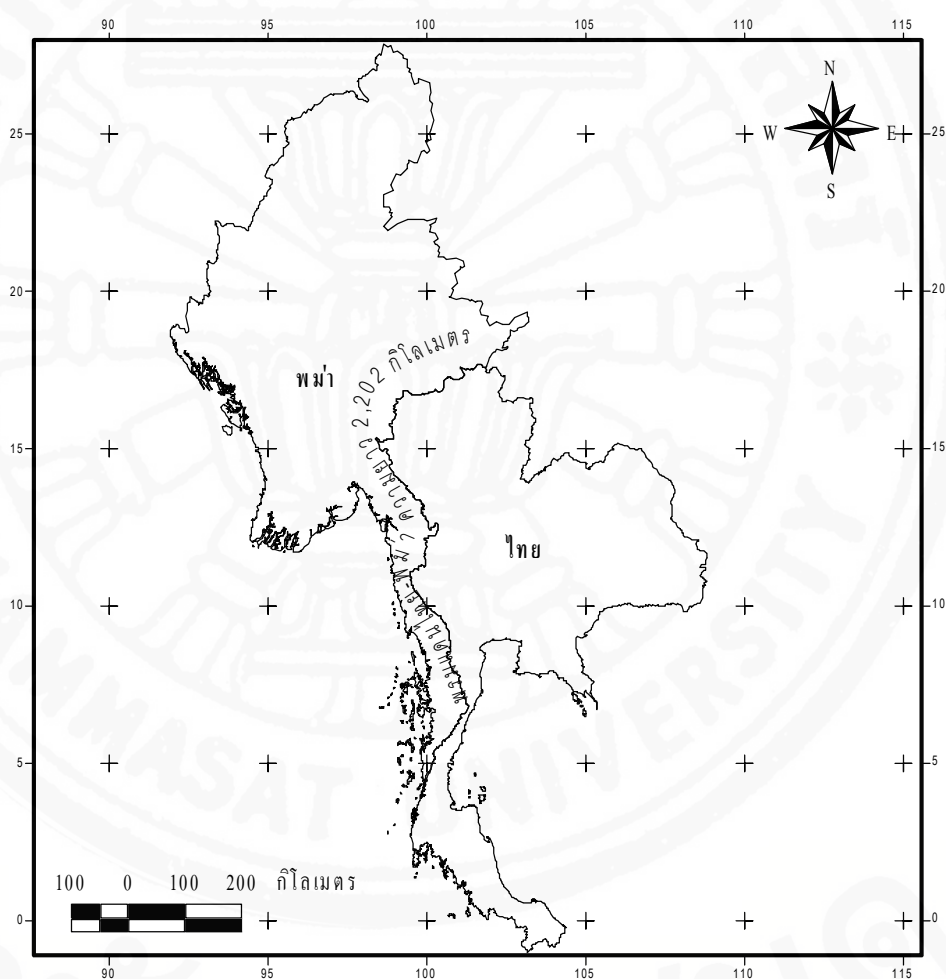
ตัวชี้วัด	หน่วย	ปี	พม่า	ไทย
ดัชนีการพัฒนามนุษย์ ¹	0-1	2547	0.58	0.78
ดัชนีความยากจน ¹	ร้อยละ	2548	22	13
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวประชากร ¹	ดอลลาร์สหรัฐ	2547	179	2,539
ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศต่อหัวประชากร ³	ดอลลาร์สหรัฐ	2547	220	2,540
รายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร ²	ดอลลาร์สหรัฐ	2548	220	2,750
สัดส่วนของประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่า 1 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อวัน ⁸	ร้อยละ	2550		1
สัดส่วนของประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่า 2 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อวัน ⁸	ร้อยละ	2550		21
สัดส่วนของประชากรที่ได้รับพลังงานอาหารต่ำกว่าเกณฑ์ความต้องการ ³	ร้อยละ	2545	6	20
ส่วนแบ่งรายได้/รายจ่ายของประชากรที่ยากจนที่สุด ³	ร้อยละ	2545	9	6
ช่องว่างความยากจน ⁷	ร้อยละ	2545	7	2
ช่องว่างความยากจนที่ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อวัน ⁷	ร้อยละ	2545	7	1
ช่องว่างความยากจนที่ 2 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อวัน ⁷	ร้อยละ	2545		6
สัดส่วนของประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศ ³	ร้อยละ	2547	27	10
อัตราการเรียนต่อประชากรวัยเรียนสุทธิระดับประถมศึกษา ⁴	ร้อยละ	2549	90	85
อัตราการเรียนต่อประชากรวัยเรียนสุทธิระดับมัธยมศึกษา ⁴	ร้อยละ	2549	37	55
อัตราการเรียนต่อประชากรวัยเรียนรวมระดับอุดมศึกษา ⁴	ร้อยละ	2547	11	43
อัตราการเรียนที่เรียนจบระดับประถมศึกษา ⁷	ร้อยละ	2549	75	87
อัตราการเรียนที่เรียนจบระดับประถมศึกษาแล้วเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา ⁹	ร้อยละ	2549	72	97
การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน ¹	ร้อยละ	2547	64	73
ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ไม่ได้ทำงาน ⁵	ร้อยละ	2547	4	2
อายุขัยเฉลี่ยตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ ⁶	ปี	2548-53	62	72
อัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรต่อปี ⁶	ร้อยละ	2548-53	0.9	0.8
จำนวนประชากร ⁶	พันคน	2550	51,475	65,283
ประชากรที่อยู่ในเขตเมือง ²	ร้อยละ	2548	31	32

ที่มา: 1) United Nations Development Programme. Human Development Report 2005 and 2006. 2) UNICEF. The State of the World's Children 2007. 3) Asian Development Bank. Asian Development Outlook 2006. 4) UNESCO. Education for All Global Monitoring Report 2007. 5) Association of Southeast Asian Nations. ASEAN Statistical Yearbook 2005. 6) United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Population Ageing 2007. 7) The World Bank. World Development Report 2007. 8) The World Bank. East Asia Update, April 2007; 10 Years After the Crisis, Special Focus: Sustainable Development in East Asia's Urban Fringe. 9) UNESCO. Global Education Digest 2006, Comparing Education Statistics Across the World

จากตารางที่ 1. จะเห็นว่าประเทศไทยและประเทศพม่ามีการพัฒนาในด้านต่างๆที่แตกต่างกันโดยการพัฒนาในด้านต่างๆของประเทศพม่าต่ำกว่าของไทย ทั้งทางด้าน การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุขซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้แรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่า หลังไหลเข้ามาทำงานในประเทศไทย

ภาพที่ 1.

แผนที่แสดงระยะทางของพรมแดนไทยกับประเทศพม่า

การที่ประเทศไทยมีขบวนการนายหน้าผิดกฎหมายพยายามลักลอบนำเข้าแรงงานข้ามชาติเข้ามายังประเทศไทย เพื่อเรียกเก็บค่านายหน้า ขณะเดียวกันผู้ประกอบการไทยที่ต้องการลดต้นทุนในการผลิต เพราะแรงงานข้ามชาติเหล่านี้มีค่าแรงถูกกว่าแรงงานไทยมาก การจ้างแรงงานข้ามชาติจึงกลายเป็นทางเลือกของผู้ประกอบการโดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงาน

เข้มข้นจะเน้นจ้างแรงงานข้ามชาติมากกว่าแรงงานไทย เพื่อดำรงความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจต่อไป โดยสาเหตุที่ผู้ประกอบการเลือกจ้างแรงงานข้ามชาติมากกว่าการเลือกจ้างแรงงานไทยนอกจากเรื่องของความต้องการลดต้นทุนการผลิตดังที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว ทางด้านแรงงานชาวไทยเองในปัจจุบันก็มักไม่นิยมทำงานประเภทที่เสี่ยงอันตราย สกปรก และยากลำบาก และหากจะทำงานดังกล่าวคาดว่าจะหากเจ้าของกิจการมีการเพิ่มสวัสดิการให้กับแรงงานไทยในด้านการรักษาพยาบาล ที่พักอาศัย ค่าล่วงเวลา วันหยุดสุดสัปดาห์ตลอดจนถึงวันหยุดตามเทศกาล น้ำดื่ม ข้าว โบนัส และค่าเบี้ยขยัน แรงงานชาวไทยจึงจะทำงาน ประกอบกับในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา จากผลสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาของไทยทำให้คนไทยมีการศึกษาสูงขึ้น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมของการทำงานของแรงงานไทย นอกจากนี้ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่สูงขึ้นทำให้แรงงานไทยมีทางเลือกที่จะไม่ทำงานที่เสี่ยง ยากลำบาก และสกปรก จึงเป็นเหตุให้ต้องจ้างแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานแทนแรงงานไทย²

เมื่อแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานและอยู่อาศัยปะปนกับผู้คนในสังคมไทย ทำให้ผู้คนในสังคมไทยส่วนหนึ่งเกิดความเคลือบแคลงสงสัยว่าแรงงานข้ามชาติเหล่านั้นจะสร้างปัญหาให้กับสังคมอย่างไรบ้าง อีกด้านหนึ่งแรงงานข้ามชาติก็เกิดความรู้สึกรอคอยต่อผู้คนในสังคมไทยด้วยเช่นกัน จากการศึกษาของนักวิชาการเกี่ยวกับการเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติในสังคมไทยที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่มักจะนำเสนอข้อเท็จจริงในแง่ลบที่ค่อนข้างน่าหวาดกลัว ในแง่หนึ่งผลการศึกษาล้วนใหญ่พบว่าแรงงานข้ามชาติก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ อีกแง่หนึ่งก็นำเสนอว่าแรงงานข้ามชาติบางส่วนถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยนายจ้างและคนไทยบางกลุ่มที่มีผลประโยชน์และเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ

ขณะที่ปัญหาแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยในปัจจุบันเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจ และความมั่นคงของชาติ การแก้ไขปัญหานั้นที่ผ่านมาเป็นการแก้ไขที่ไม่รอบด้านกล่าวคือ ปัญหาแรงงานข้ามชาติถูกมองว่าเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติเป็นด้านหลัก นโยบายการแก้ปัญหาจึงมุ่งเน้นไปที่การป้องกันการหลบหนีเข้าเมือง การจับกุมและส่งกลับ รวมถึงการผ่อนผันให้สามารถ

² ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และ สุปรภาณี เทยชม, “ผู้สังคมสมานฉันท์ กลุ่มที่ 4 การประสานความขัดแย้งในด้านแรงงานของไทย: การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์กับกลุ่มชนตามแนวชายแดนและแรงงานต่างด้าว,” เอกสารในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2548 ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี วันที่ 26-27 พฤศจิกายน 2548, (อัดสำเนา)

ทำงานตามที่กำหนดได้โดยมีระยะเวลาการทำงานแบบปีต่อปี โดยมีการเปิดให้เจ้าของกิจการนำแรงงานข้ามชาติไปขึ้นทะเบียน หลังจากนั้นก็เป็นหน้าที่ของเจ้าของกิจการในการควบคุมดูแลแรงงานข้ามชาติ หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่เป็นเพียงเจ้าพนักงานรับลงทะเบียนเท่านั้น

ด้วยการมองแรงงานข้ามชาติเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติเป็นด้านหลักของทางภาครัฐ และการปล่อยให้เจ้าของกิจการที่มีการจ้างแรงงานข้ามชาติเป็นผู้ดูแลและแรงงานข้ามชาติหลังจากการนำแรงงานไปจดทะเบียนแล้วนั้น เป็นสาเหตุให้แรงงานข้ามชาติบางส่วนถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนจากนายจ้าง เช่น การมีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานกว่าที่กฎหมายกำหนด การไม่ได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม การถูกกดขี่ บังคับจากนายจ้าง และการถูกเหยียดหยามจากคนไทยในชุมชน ปัญหาทั้งหลายดังกล่าวแม้จะไม่ได้เกิดขึ้นกับคนไทย แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อกลับมาสู่คนไทย โดยเฉพาะปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประชาคมโลกอาจมองว่าประเทศไทยมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนแรงงานข้ามชาติ

ในพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทยมักจะเป็นพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงาน โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมประมง และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก และจากการที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นแหล่งธุรกิจประมงที่สำคัญของประเทศ และเป็นศูนย์กลางการซื้อขายสัตว์น้ำ และผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ทำให้ภาคการประมงมีความต้องการแรงงานจำนวนมาก แต่เนื่องจากแรงงานไทยไม่นิยมทำงานในกิจการประมง และกิจการต่อเนื่องจากประมงทะเลดังกล่าว สาเหตุที่ไม่นิยมทำก็เนื่องมาจากค่าจ้างแรงงานไม่สูงพอ และสภาพการทำงานที่ค่อนข้างไม่ถูกสุขอนามัย และการทำงานไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้เนื่องจากระยะเวลาการทำงานขึ้นอยู่กับปริมาณของสินค้า เนื่องจากเป็นสินค้าที่เน่าเสียได้ง่าย ถ้ามีปริมาณสินค้ามากแรงงานก็จะต้องทำงานให้หมด ซึ่งแรงงานไทยมักเกลียดไม่ทำงานล่วงเวลาซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่เจ้าของกิจการไม่นิยมจ้างแรงงานไทย จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในกิจการดังกล่าว แรงงานข้ามชาติราคาถูกจึงเป็นทางเลือกเพื่อเป็นแรงงานทดแทนแรงงานไทยที่ไม่นิยมทำงานดังกล่าว

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีการใช้แรงงานข้ามชาติเป็นจำนวนมาก โดยตั้งแต่ปี พ.ศ.2544-2550 มีแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองที่ขอขึ้นทะเบียน และขออนุญาตทำงานเป็นจำนวนมาก โดยมีแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าเป็นจำนวนมากที่สุด ซึ่งแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อยู่ในกิจการประมง แต่จากการประมาณพบว่ามีแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมือง

ทั้งหมด 3 ถึง 4 เท่าของจำนวนแรงงานข้ามชาติที่มาขอขึ้นทะเบียน หรือประมาณ 2 แสนกว่าคน³ การที่มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ที่เป็นจำนวนมากนี้เองส่งผลให้จังหวัดสมุทรสาคร ประสบกับปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญระดับ ต้นๆของจังหวัดที่ต้องการแก้ไข

ในพื้นที่ระดับชุมชนของ อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาครเองก็ได้รับผลกระทบจากการ เข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติมากขึ้นกัน เนื่องจากประชาชนไทยในพื้นที่ อำเภอเมือง สมุทรสาคร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทางด้านประมง เช่น การเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลาใน บ่อ การประมงท้องถื่น และการประกอบอุตสาหกรรม ขนาดเล็ก และขนาดกลางที่เกี่ยวข้องกับ อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากอาหารทะเล ส่วนใหญ่มีแรงงานข้ามชาติเป็นแรงงาน เนื่องจากแรงงาน ข้ามชาติไม่เกี่ยงงาน เนื่องจากค่าจ้างแรงงานที่ได้รับสูงกว่าค่าจ้างแรงงานในประเทศของตน และ แรงงานคนไทยส่วนใหญ่ไม่นิยมทำงานลักษณะดังกล่าว ถ้าจะทำก็ต่อเมื่อได้รับค่าจ้างแรงงานที่สูง จนพอใจ ขณะเดียวกันผู้คนในชุมชนอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการประมง แต่จำเป็นต้องอยู่อาศัยภายในชุมชนเดียวกับแรงงานข้ามชาติ ซึ่งต่างมีมุมมองต่อแรงงานข้ามชาติ ที่แตกต่างกันไป

ในยุคโลกาภิวัตน์ การข้ามชาติของทุนเสรี ทำให้พรมแดนระหว่างประเทศค่อยๆลด ความหมายลง การดำเนินนโยบายของรัฐจะมีประสิทธิภาพด้อยลงในการที่จะส่งผลกระทบตัวแปร ทางเศรษฐกิจ ประเทศต่างๆถูกกำกับให้แข่งขันบนมาตรฐานทางสากล และพัฒนาตามกระแสโลก ภายใต้อิทธิพลข้างต้นของบรรษัทข้ามชาติ ภายใต้อิทธิพลการนี้การวางแผนเพื่อกำหนดขนาดของการ อพยพย้ายถิ่นของคนข้ามชาติ หรือใช้โควต้าอาชีพเพื่อนำเข้าเฉพาะแรงงานที่ขาดแคลน ล้วนมี ข้อจำกัด เช่น การทำให้ขาดความยืดหยุ่นและไม่ทันต่อสถานการณ์ที่มีความผันแปรสูง หรือการ วางแผนก็อาจส่งเสริมการบริหารกำลังคนด้วยระบบข้าราชการ ฉะนั้นในอนาคตข้างหน้า เราจึงมี ความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนมิติการมองเกี่ยวกับ “แรงงานข้ามชาติ” คือการก้าวข้ามความคิดที่จะ จำกัดการมองเฉพาะในกรอบของเศรษฐศาสตร์ เช่นการขาดแคลนแรงงาน หรือความต้องการของ ตลาดแรงงาน แต่คงจะต้องหันมาใส่ใจมากขึ้นในแง่ของความเป็นมนุษย์ หรือ “คนข้ามชาติ”

การทำความเข้าใจชุมชนที่มีลักษณะที่ผู้คนในสังคมมีความแตกต่างกันทางด้าน เชื้อ ชาติ ศาสนา วัฒนธรรม รวมทั้งทัศนคติ และการมีมุมมองชีวิตที่แตกต่างหลากหลาย จึงเป็น ประเด็นท้าทาย ต่อการศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงว่า แท้จริงแล้วสังคมลักษณะดังกล่าว ผู้คนใน

³ สัมภาษณ์ สมพงษ์ สระแก้ว, ผู้อำนวยการเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN: Labour Rights Promotion Network), 1 เมษายน 2549

สังคมมีการอยู่ร่วมกันอย่างไร มีการปรับตัวเพื่อดำเนินชีวิตต่อไปอย่างไร และทำดีที่สุดจะทำอย่างไรให้ผู้คนในชุมชนหรือสังคมนั้นดำรงอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข

1.2 คำถามการศึกษา

1) แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับคนไทยในชุมชนอย่างไร

1.1) แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่ามีสภาพการจ้างงานและการทำงานอย่างไร

1.2) การใช้ชีวิตของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในชุมชนเป็นอย่างไร

1.3) แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่ามีทัศนคติต่อคนไทยในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่อย่างไร

1.4) แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่ามีกระบวนการปรับตัวอย่างไรเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้

2) คนไทยในชุมชนตำบลโคกขามมีปฏิสัมพันธ์ต่อแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าที่เข้ามาทำงานและอยู่อาศัยในชุมชนอย่างไร

2.1) ทัศนคติและความสัมพันธ์ของคนไทยที่มีต่อแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าเป็นอย่างไร

2.2) การมีแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าเข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ในชุมชนก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกหรือทางลบอย่างไรต่อชุมชนในทัศนคติของคนไทย

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1) เพื่อศึกษาการใช้ชีวิตของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในชุมชนตำบลโคกขามเกี่ยวกับสภาพการจ้างงาน การใช้ชีวิต ทัศนคติและความสัมพันธ์ที่มีต่อคนไทย และกระบวนการปรับตัวในชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

2) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของคนไทยที่มีต่อแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในด้านทัศนคติ ความสัมพันธ์ และผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนจากทัศนคติของคนไทยในชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

1.4 นิยามศัพท์

การศึกษาชีวิตของแรงงานข้ามชาติในชุมชนชนบทไทย ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและแรงงานข้ามชาติ และผลกระทบจากการเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ผู้ศึกษาได้ให้ความหมายของคำศัพท์ไว้ดังนี้

แรงงานข้ามชาติหมายถึง คนต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองมาทำงาน รวมถึงสมาชิกของครอบครัวที่ติดตามมา ซึ่งอาจทำงานหรือไม่ทำงานก็ได้ ซึ่งย่อมรวมถึงลูก คู่สมรส พ่อแม่ และบุตรที่เกิดในประเทศไทยด้วย โดยบุคคลดังกล่าวนั้นไม่ใช่คนมีสัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญชาติ

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) มีข้อมูลที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำนโยบายหรือสร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างแรงงานข้ามชาติกับคนไทยในชุมชน
- 2) สร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อเป็นข้อมูลหรือแนวทางในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติต่อไป

1.6 ข้อจำกัดการวิจัย

- 1) ข้อจำกัดด้านการให้ความร่วมมือของแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากแรงงานเหล่านี้รู้ตัวดีว่าเป็นบุคคลที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและอาจยังไม่ได้จดทะเบียนกับทางราชการ จึงระมัดระวังที่จะพูดคุยกับคนแปลกหน้าเพราะเกรงว่าจะนำมาซึ่งการโดนจับกุม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ศึกษาจะต้องสร้างความไว้วางใจต่อแรงงานเหล่านี้ให้ได้ ซึ่งวิธีการหนึ่งก็คือการให้คนไทยที่แรงงานข้ามชาติไว้วางใจเป็นผู้นำพาผู้ศึกษาไปพบกับแรงงานข้ามชาติ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้รับความอนุเคราะห์จากคนไทยที่เป็นเจ้าของกิจการหอพักที่มีแรงงานข้ามชาติมาเช่าพักอาศัย ซึ่งเป็นผู้ที่แรงงานข้ามชาติคุ้นเคยและไว้วางใจ